

«BYZANTIO»: Ένα σύστημα για την τεκμηρίωση της συντήρησης έργων τέχνης βασισμένο σε γνωσιολογική διαχείριση της πληροφορίας

D. Lazidou¹, G. Karagiannis², D. Mamaginidis²

1. Museum of Byzantine Culture of Thessaloniki,
2. HOVERNET Ltd

Περίληψη – Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας παρουσιάζεται το σύστημα τεκμηρίωσης έργων τέχνης «BYZANTIO» του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης, για συλλογές Μουσείων. Στοχεύοντας κυρίως στη συστηματική διαχείριση των στοιχείων τεκμηρίωσης διαφορετικών ειδών αντικειμένων που συμπεριλαμβάνονται στη συλλογή του Μουσείου, το σύστημα υποστηρίζει όλες τις διαδικασίες που ακολουθούνται από ένα μουσείο: (I) τη διαχείριση της συλλογής, (II) την ιστορική και αισθητική τεκμηρίωση, (III) τη διάγνωση και την τεχνική εξέταση των αντικειμένων και (IV) τη διαδικασία της συντήρησης ανάλογα με το είδος και το υλικό των αντικειμένων. Αυτό επιτυγχάνεται χρησιμοποιώντας ένα σύστημα βασισμένο στην οντολογική οργάνωση και διαχείριση της επεξεργασίας της συντήρησης. Το σύστημα «BYZANTIO» παρέχει στον επιστήμονα συντηρητή τη δυνατότητα να μελετάει λεπτομερώς το περιεχόμενο που είναι σχετικό με τη διαδικασία της συντήρησης των αντικειμένων.

1. Εισαγωγή

Κύρια υποχρέωση των εργαστηρίων συντήρησης του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης είναι η συντήρηση των αντικειμένων των συλλογών του. Η σύνθετη τεχνολογία κατασκευής των αντικειμένων, η πολυπλοκότητα των υλικών κατασκευής και της στρωματογραφίας τους, προκαλεί εξίσου σύνθετα προβλήματα σε ότι αφορά τη συντήρησή τους. Η μεθοδολογία τεκμηρίωσης και η διαδικασία συντήρησης εφαρμόζονται με τρόπους που υπαγορεύονται από τα σχετικά διεθνή πρότυπα:

ταξινόμηση, διάγνωση παθολογίας, εξέταση τεχνολογίας κατασκευής και καθορισμός κατάστασης διατήρησης. Όλα τα ανωτέρω έχουν σαν αποτέλεσμα τη συσσώρευση ενός μεγάλου όγκου σύνθετων στοιχείων και μεταδεδομένων. Στοχεύοντας κυρίως στην εποικοδομητική χρήση των πληροφοριών αυτών, προέκυψε η ανάγκη για την ανάπτυξη ενός συστήματος που να ομαδοποιεί και να διαχειρίζεται τα στοιχεία τεκμηρίωσης από τα διάφορα στάδια των εργασιών συντήρησης. Αυτό το σύστημα ενοποιεί τη διαχείριση και την τεκμηρίωση όλων των αντικειμένων που ανήκουν στις συλλογές του Μουσείου, καθ' όλα τα στάδια της τεκμηρίωσης, από το φωτογραφικό εργαστήριο, μέχρι τους προσωρινούς και μόνιμους χώρους αποθήκευσης και τους εκθεσιακούς χώρους. Επομένως, το πολυεπίπεδο σύστημα «BYZANTIO» σχεδιάστηκε και αναπτύχθηκε για να ανταποκριθεί στις πολλαπλές ανάγκες της επιστημονικής τεκμηρίωσης των έργων τέχνης. Ειδικά για τα εργαστήρια συντήρησης του Μουσείου, το «BYZANTIO» χρησιμοποιεί γνωσιολογική (οντολογική) διαχείριση της πληροφορίας, επιτυγχάνοντας την τεκμηρίωση της συντήρησης διαφορετικών αντικειμένων σε ένα ενιαίο σύστημα. Αυτό γίνεται εφικτό με την παροχή της δυνατότητας στο χρήστη να αναπτύξει τα γνωσιολογικά πρότυπα (μοντέλα) της διαδικασίας συντήρησης των αντικειμένων και να τα συνδέσει με τη βάση δεδομένων στην οποία αποθηκεύονται τα στοιχεία και τα μεταδεδομένα της επιστημονικής ανάλυσης.

2.Γνωσιολογική διαμόρφωση και σημασιολογική περιγραφή της διαδικασίας της συντήρησης διαφορετικών ειδών αντικειμένων

Η τεκμηρίωση της συντήρησης διαφορετικών αντικειμένων που ανήκουν στη συλλογή του Μουσείου απαιτεί την ανάγκη της διαχείρισης διαφορετικών ειδών γνώσης (η οποία εξαρτάται κυρίως από το είδος του αντικειμένου). Στο σύστημα «BYZANTIO», αναπτύχθηκαν γνωσιολογικά πρότυπα που διαμορφώθηκαν σημασιολογικά, προκειμένου να παρέχουν στους επιστήμονες τη δυνατότητα να τεκμηριώνουν τις εργασίες συντήρησης των διαφορετικών αντικειμένων. Τα πρότυπα αυτά καθορίζονται κυρίως από δύο «διαστάσεις»: μια διάσταση είναι ο τύπος του αντικειμένου και άλλη είναι το είδος της τεκμηρίωσης. Οι τύποι των αντικειμένων αναφέρονται στην εισαγωγή (του παρόντος κειμένου) και το είδος της τεκμηρίωσης προσδιορίζεται από: (α) την ιστορική τοποθέτηση, (β) την αισθητική προσέγγιση, (γ) την περιγραφική ανάλυση, (δ) την

επιστήμη της συντήρησης και (ε) τις επεμβάσεις συντήρησης κ.α. Το γνωσιολογικό πρότυπο της επεξεργασίας της συντήρησης για κάθε είδος αντικειμένου είναι σημασιολογικά δομημένο. Τα βήματα με τα οποία το σύστημα «BYZANTIO» καθοδηγεί το χρήστη για τη γνωσιολογική ανάπτυξη των προτύπων είναι:

1^ο: διαμόρφωση της κατηγορίας της συγκεκριμένης επεξεργασίας τεκμηρίωσης (κλάσεις),

2^ο: προσδιορισμός του επιπέδου γνώσης για κάθε κατηγορία (μια σύντομη περιγραφή παρέχεται στον πίνακα 1).

Τα δύο πρώτα βήματα έχουν σαν αποτέλεσμα τον ορισμό της δομής των γνωσιολογικών προτύπων επεξεργασίας της συντήρησης και της σημασιολογικής διαμόρφωσης αυτών. Κατόπιν, μέσα από το 3^ο βήμα τα γνωσιολογικά πρότυπα συνδέονται με τη βάση δεδομένων (επιστημονικά στοιχεία και μεταδεδομένα ανάλυσης) τεκμηριώνοντας την τυποποιημένη γνώση. Τα γνωσιολογικά πρότυπα βασίζονται σε έννοιες, που στην προκειμένη περίπτωση είναι: τεχνολογία κατασκευής αντικειμένων, διάγνωση της παθολογίας, η διαγνωστική μελέτη και εξέταση, ο καθορισμός της τεχνολογίας κατασκευής και της συντήρησης, το τελικό αποτέλεσμα. Σε κάθε έννοια περιέχονται διάφορα επίπεδα «γνώσης» που περιγράφουν τη γνώση των περιοχών/πεδίων της διαδικασίας συντήρησης (πίνακας 1). Κάθε επίπεδο γνώσης συνδέεται με τη βάση δεδομένων χρησιμοποιώντας τους κατάλληλους πίνακες και είδη πεδίων. Επομένως, δεν πραγματοποιείται από το χρήστη μόνο η περιγραφή του γνωσιολογικού προτύπου, αλλά εκτελείται και η χαρτογράφηση και η σύνδεση με τα δεδομένα και μεταδεδομένα που υποστηρίζουν αυτές οι δομές.